

הלכות לולב פרק ח

א. ארבעה מינין האלו, שהן לולב והדס וערבה ואתרוג, שהיה אחד מהן יבש, או גזול או גנוב אפלו לאחר יאוש, או שהיה מאשרה הנעבדת אף על פי שבטלו האשרה מלעבדה, או שהיה שלעיר הנדחת הרי זה פסול. היה אחד מהן שלעבודה זרה, לא יטל לכתחלה; ואם נטל, יצא. היה פמוש ולא גמר ליבש, פשר. ובשעת הדחק או בשעת הסכנה, לולב היבש פשר; אבל לא שאר המינין.

ב. אתרוג שלערלה ושלתרומה טמאה ושלטבל, פסול; שלדמאי, פשר, שאפשר שיפקיר נכסיו ויהיה עני, שמתר לו לאכל דמאי. אתרוג שלתרומה טהורה ושלמעשר שני בירושלים, לא יטל שמא יכשירו לטמאה; ואם נטל, פשר.

ג. לולב שנקטם ראשו, פסול. נסדק אם נתרחקו שני סדקיו זה מזה עד שיראו פשנים, פסול. היה עקום לפניו שהרי שדרו כגב בעלי חטרת, פסול; היה עקום לאחוריו, פשר, שזו היא בריתו. נעקם לאחד משני צדדיו, פסול. נפרדו עליו זה מזה ולא נדלדלו בעלי החריות, פשר; נפרצו והוא שידלדלו משדרו שללולב בעלי החריות, פסול.

ד. ברית עלין שללולב כן היא כשהם גדלין, גדלין שנים שנים ודבוקין מגבן, וגב כל שני עלין הדבוקין, הוא הנקרא תיומת. נחלקה התיומת, פסול. היו עליו אחת אחת מתחלת בריתו ולא היה להם תיומת, פסול. לא היו עליו זה על גב זה בדרך כל הלולבין, אלא זה תחת זה אם ראש זה מגיע לעיקר שלמעלה ממנו שנמצא כל שדרו שללולב מכסה בעליו, פשר; ואם אין ראשו שלזה מגיע לצד עיקרו שלזה, פסול.

ה. הדס שנקטם ראשו, פשר. נשרו רב עליו אם נשתירו שלושה עלין בקן אחד, פשר. היו ענביו מרבות מעליו אם ירקות, פשר; ואם היו אדמות או שחורות, פסול, ואם מעטן, פשר. ואין ממעטין אותן ביום טוב, לפי שהוא כמתקן; עבר ולקטן או שלקטן אחר לאכילה, הרי זה פשר.

ו. ערבה שנקטם ראשה, פשרה. נפרצו עליה, פסולה.

ז. אתרוג שנקב נקב מפלש כל שהוא, פסול; ונקב שאינו מפלש אם היה כאיסר או יתר, פסול. חסר כל שהוא, פסול. נטל דדו והוא הראש הקטן ששושנתו בו, פסול. נטל העץ שהוא תלוי בו באילן מעיקר האתרוג, ונשאר מקומו גמה פסול. עלת חזזית עליו אם בשנים ושלוש מקומות, פסול. ואם במקום אחד אם עלת על רבו, פסול; ואם עלת על דדו אפלו כל שהוא, פסול. נקלף החיצון שלו שאינו מחסרו, אלא ישאר ירק כמות שהיא בריתו אם נקלף כלו, פסול; ואם נשאר ממנו כל שהוא, פשר.

ח. אתרוג שהוא תפוח, סרוח, כבוש, שלוק, שחור, לבן, מנמר, ירק כפרתן פסול. גדלו בדפוס ועשהו כמין ברית אחרת, פסול. עשהו כמין בריתו אף על פי שעשהו דפין דפין, פשר. התיום והבסר, פשר. מקום שהאתרוגין שלהם כעין שחרות מעוטה, פשרין; ואם היו שחורים ביותר כאדם כושי, הרי זה פסול בכל מקום.

ט. כל אלו שאמרנו שהם פסולין מפני מומין שבארנו, או מפני

גִּזְלִים וּגְנֵבָה בְּיוֹם טוֹב רֹאשׁוֹן בְּלֶבֶד ; אֲבָל בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי עִם שְׁאֵר הַיָּמִים, הַכֹּל כָּשֶׁר. וְהַפְסָלָנוּת שֶׁהִיא מִשׁוֹם עֲבוּדָה זָרָה, אוֹ מִפְּנֵי שְׁאוֹתוֹ אֶתְרוּג אֲסוּר בְּאֲכִילָה בֵּין בְּיוֹם טוֹב רֹאשׁוֹן בֵּין בְּשֵׁאֵר הַיָּמִים, פָּסוּל.

י. אֵין אָדָם יוֹצֵא בְּיוֹם טוֹב רֹאשׁוֹן שְׁלַחַג בְּלוּלָבוּ שְׁלַחֲבֵרוּ שִׁישְׁאָלָנוּ מִמֶּנּוּ, עַד שִׁיתַּנּוּ לוֹ מִתְּנָה. נִתְּנוּ לוֹ עַל מְנַת לְהַחֲזִירוֹ הָרִי זֶה יוֹצֵא בּוֹ יָדֵי חוֹבָתוֹ וּמַחֲזִירוֹ, שִׁמְתָּנָה עַל מְנַת לְהַחֲזִיר שָׁמָּה מִתְּנָה ; וְאִם לֹא הַחֲזִירוֹ לֹא יֵצֵא, שְׁנִמְצָא כְּגִזְלוֹ. וְאֵין נוֹתֵנִין אוֹתוֹ לְקָטָן, שֶׁהַקָּטָן קוֹנֶה וְאִינוּ מְקַנָּה לְאַחֲרִים מִן הַתּוֹרָה, וְנִמְצָא שֶׁאִם הַחֲזִירוֹ לוֹ, אֵינוּ חוֹזֵר. וְאֶחָד הַלוּלָב, וְאֶחָד כָּל מִין וּמִין מֵאַרְבַּעַת מִיָּנִין שָׁבוּ אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן שָׂאוּל, אֵין יוֹצֵאֵין בּוֹ בְּיוֹם טוֹב רֹאשׁוֹן.

יא. שְׁתַּפִּין שְׁקָנוּ לוּלָב אוֹ אֶתְרוּג בְּשִׁתְּפוּת אֵין אֶחָד מֵהֶן יוֹצֵא בּוֹ יָדֵי חוֹבָתוֹ בְּרֹאשׁוֹן, עַד שִׁיתֵּן לוֹ חֶלְקוֹ בְּמִתְּנָה. הָאֶחָד שְׁקָנוּ אֶתְרוּגִין מִתְּפוּסֶת הַבַּיִת, וְנִטְלָ אֶחָד מֵהֶן אֶתְרוּג וְיֵצֵא בּוֹ אִם יָכוֹל לְאֲכָלוֹ, וְאֵין הָאֶחָד מִקְפִּידִין בְּכֶךָ יֵצֵא ; וְאִם הָיוּ מִקְפִּידִין לֹא יֵצֵא, עַד שִׁיתַּנּוּ לוֹ חֶלְקָם מִתְּנָה. וְאִם קָנָה זֶה אֶתְרוּג וְזֶה פָּרִישׁ, אוֹ שְׁקָנוּ כְּאֶחָד אֶתְרוּג וְרִמּוֹן אוֹ פָּרִישׁ מִתְּפוּסֶת הַבַּיִת אֵינוּ יוֹצֵא בְּאֶתְרוּג, עַד שִׁיתֵּן לוֹ חֶלְקוֹ מִתְּנָה, וְאִף עַל פִּי שֶׁאִם אֲכָלוּ, אֵין מִקְפִּידִין עָלָיו.

יב. אִף עַל פִּי שְׁכָל הַמוֹעֲדוֹת מִצְוָה לְשַׁמֵּחַ בָּהֶן, בַּחֲגֵי הַסְּפּוֹת הֵיטָה שֶׁם בְּמִקְדָּשׁ שְׁמִיחָה יִתְּרָה, שְׁנֵאמַר "וּשְׂמַחְתֶּם, לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים" (ויקרא כג, מ). פִּיֻּצַּד הָיוּ עוֹשִׂין : עָרַב יוֹם טוֹב הָרֹאשׁוֹן הָיוּ מִתְּקַנִּין בְּמִקְדָּשׁ מְקוֹם לְנָשִׁים מְלַמְעָלָה וְלְאֲנָשִׁים מְלַמְטָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַרְבוּ אִלּוּ עִם אִלּוּ. וּמִתְחִילִין לְשַׁמֵּחַ מִמוֹצְאֵי יוֹם טוֹב הָרֹאשׁוֹן ; וְכֵן בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִיָּמֵי חָלוֹ שְׁלִמּוּעַד, מִתְחִילִין מֵאַחֵר שִׁיקְרִיבוּ תָמִיד שְׁלִבִּין הָעֲרֵבִים, לְשַׁמֵּחַ שְׁאֵר הַיּוֹם, עִם כָּל הַלֵּילָה.

יג. וְהֵיכָאן הֵיטָה שְׁמִיחָה זֹאת : הַחֲלִיל מִכָּה, וּמִגִּנָּה בְּפִנּוֹר וּבִנְבָלִים וּבִמְצֻלָתִים, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד, בְּכָלִי שִׁיר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ לִגְנוֹן בּוֹ ; וּמִי שִׁיּוֹדֵעַ בִּפְּהָ, בִּפְּהָ. וְרוֹקְדִין וּמִסְפָּקִין וּמִטְפָּחִין וּמִפְזָזִין וּמִכְרָכְרִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּמוֹ שִׁיּוֹדֵעַ, וְאוֹמְרִים דְּבָרֵי שִׁיר וְתִשְׁבָּחוֹת. וְשְׁמִיחָה זֹאת אֵינָה דוּחָה לֹא אֶת הַשִּׁבְתָּה, וְלֹא אֶת יוֹם טוֹב.

יד. מִצְוָה, לְהַרְפוֹת בְּשְׁמִיחָה זֹאת. וְלֹא הָיוּ עוֹשִׂין אוֹתָהּ עִמֵּי הָאָרֶץ, וְכָל מִי שִׁירְצָה אֲלֵא גְדוּלֵי חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל וְרֹאשֵׁי הַיְּשִׁיבוֹת וְהַסְּנֵהֲדָרִין וְהַחֲסִידִים וְהַזְּקֵנִים וְאֲנָשֵׁי מַעֲשֵׂה, הֵם שֶׁהָיוּ מְרַקְדִין וּמִסְפָּקִין וּמִגִּנָּה וְשְׁמִיחִין בְּמִקְדָּשׁ בִּיָּמֵי חֲגֵי הַסְּפּוֹת ; אֲבָל כָּל הָעָם, הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים כָּלָן בָּאֵין לְרֹאוֹת, וְלִשְׁמַע :

טו. שֶׁהַשְׁמִיחָה שִׁישְׁמַח אָדָם בַּעֲשִׂית הַמִּצְוֹת וּבִאֲהֶבֶת הָאֵל שְׁעֻזָּה בָּהֶן, עֲבוּדָה גְּדוּלָה הִיא ; וְכָל הַמוֹנֵעַ עֲצָמוֹ מִשְׁמִיחָה זֹאת, רָאוּי לְהַפְרַע מִמֶּנּוּ, שְׁנֵאמַר "תַּחַת, אֲשֶׁר לֹא-עֲבַדְתָּ אֶת-ה' אֱלֹהֶיךָ, בְּשְׁמִיחָה, וּבִטּוֹב לֵבָב" (דברים כח, מז). וְכָל הַמַּגִּיס דַּעְתּוֹ, וְחוֹלֵק כְּבוֹד לְעֲצָמוֹ, וּמִתְכַּפֵּד בְּעֵינָיו בְּמִקְוֹמוֹת אִלּוּ חוּטָא, וְשׁוּטָה. וְעַל זֶה הַזְּהִיר שְׁלֵמָה, וְאָמַר "אֶל-תִּתְּהַדָּר לִפְנֵי-מֶלֶךְ"

(משלי כה, ו).

טז. וְכָל הַמְשָׁפִיל עֲצָמוֹ, וּמִקְלָ גּוֹפוֹ בְּמִקְוֹמוֹת אִלּוּ הוּא הַגְּדוֹל

הַמְּכַבֵּד, הָעוֹבֵד מֵאַהֲבָה. וְכֵן דָּוִיד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אָמַר "וַיִּקְלָתִּי
עוֹד מִזֹּאת, וַהֲיִיתִי שָׁפֵל בְּעֵינָי" (שמואל ב ו, כב). וְאֵין הַגְּדֻלָּה
וְהַכְּבוֹד אֵלָּא לְשִׁמְחַת לְפָנָיו ה', שֶׁנֶּאֱמַר "וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד מִפִּיז
וּמִכְרֵכֵר לְפָנָיו ה'" (ראה שמואל ב ו, טז).